

1 ความสำคัญและปัญหา

หนึ่งในปัญหาพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยคือ การขาดแคลนเงินทุนภายในประเทศ ดังนั้นการระดมเงินออมเพื่อจัดสรรไปให้แก่หน่วยธุรกิจที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ขาดแคลนเงินทุนจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่ใหญ่ที่สุดและเป็นตัวกลางในการเชื่อมระหว่างผู้ออมและผู้ลงทุน ซึ่งการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเงินของผู้นำมาฝาก และเงินลงทุนของผู้ถือหุ้น โดยการนำเงินทุนเหล่านั้น ไปลงทุนปล่อยสินเชื่อในภาคเศรษฐกิจ หรือหน่วยธุรกิจที่ก่อให้เกิดผลกำไรสูงสุดภายใต้ความเสี่ยงต่ำที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหนี้สูญตามมา อีกทั้งสามารถนำเงินไปชำระดอกเบี้ยแก่ผู้ฝากเงิน และชำระเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นด้วย

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ซึ่งเป็นกลไกในการจัดสรรสินเชื่อ จึงควรอยู่ในระดับที่เหมาะสมที่ถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานสินเชื่อ โดยในกรณีที่ตลาดสินเชื่อมีดุลยภาพ อุปสงค์สินเชื่อจะเท่ากับอุปทานสินเชื่อในทุกระดับอัตราดอกเบี้ย แต่ในสถานการณ์ที่อุปสงค์มากกว่าอุปทานแล้ว อัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นซึ่งจะมีทำให้อุปสงค์ลดลง (หรืออุปทานเพิ่มขึ้น) จนทำให้เข้าสู่ดุลยภาพอีกครั้ง ในการปรับตัวเข้าสู่จุดดุลยภาพนี้คือ การทำงานของกลไกอัตราดอกเบี้ยในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ตลาดสินเชื่ออาจไม่ได้เป็นเช่นนี้เสมอไป ด้วยสาเหตุที่สำคัญ 2 ประการคือ

1.1 เนื่องจากตลาดสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เป็นตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ ถ้าหากเงื่อนไข หรือปัจจัยที่กำหนดอุปทานสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนแปลงไป ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมรวดเร็วพอที่จะรักษาคงตอบแทนโดยเฉลี่ยไม่ให้ต่ำลง ดังนั้นจะเกิดอุปสงค์สินเชื่อส่วนเกินเกิดขึ้นและจะคงมีอยู่ จนกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจะเพิ่มขึ้นจนสามารถลดอุปสงค์สินเชื่อส่วนเกินนี้ให้หมดสิ้นไป ซึ่งในช่วงที่มีอุปสงค์สินเชื่อส่วนเกินนั้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยควบคู่ไปกับการปันส่วนสินเชื่อ

1.2 ในการให้สินเชื่อ ธนาคารพาณิชย์นอกจากจะพิจารณาถึงอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อที่ได้รับแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อด้วย และก็เป็นการยากที่จะ

แยกแยะได้อย่างแม่นยำ ถูกต้องเสมอว่าหน่วยธุรกิจ หรือลูกค้ารายใดดีมีความเสี่ยงต่ำ หรือเป็นลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูง ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงจำเป็นต้องปล่อยสินเชื่อภายใต้ภาวะของการคาดคะเนตลอดเวลา และถึงแม้ว่าธนาคารพาณิชย์สามารถเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมสูงขึ้นอย่างไม่มีการสิ้นสุด ก็ไม่ได้ทำให้อัตราผลตอบแทนของธนาคารที่ได้รับสูงขึ้นอย่างไม่มีการสิ้นสุด ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้กู้จากธนาคารมีความแตกต่างกันในเรื่องของความเสี่ยง เพราะหากอัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น จำนวนเงินที่ผู้กู้ยืมต้องชำระคืนธนาคารย่อมสูงขึ้นด้วย จนอาจทำให้โครงการต่างๆ อาจล้มเหลวลงได้ ดังนั้น หากธนาคารพาณิชย์ต้องการรักษาผลตอบแทนไว้ให้สูง หรือทำกำไรให้สูงภายใต้ความเสี่ยงจากการให้กู้ที่ต่ำ จึงจำเป็นต้องใช้นโยบายการปันส่วนสินเชื่อมาพิจารณาด้วย (เพื่อลดความสูญเสียจากลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูง) โดยธนาคารพาณิชย์จะจัดลูกค้าที่มาขอเป็นกลุ่มๆ และจะพิจารณาให้สินเชื่อแก่ผู้ที่มีความเสี่ยงต่ำ ส่วนผู้ที่มีความเสี่ยงสูงจะถูกปันส่วนสินเชื่อ หรืออาจไม่ได้รับสินเชื่อเลย

แม้ว่าทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อได้เริ่มมาประมาณ 40 ปีแล้ว และมีการพัฒนามาโดยตลอด แต่ปัญหาใหญ่ยังคงมีอยู่คือ การขาดข้อมูลโดยตรงในการประเมินระดับการปันส่วนสินเชื่อเพื่อทำการทดสอบว่ามีการปันส่วนสินเชื่อจริงหรือไม่ เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาระบบธนาคารพาณิชย์ การทดสอบถึงการมีอยู่จริงและการประเมินถึงระดับของการปันส่วนสินเชื่อ จึงได้ใช้การสำรวจ Survey Techniques และ ตัวแสดงแทน (Proxy - H)* เป็นตัวแทน โดยที่ Dwight M. Jaffee¹ ได้พยายามวัดระดับของการปันส่วนสินเชื่อด้วยตัวแสดงแทน และศึกษาปัจจัยที่กำหนดระดับการปันส่วนสินเชื่อจากตัวแปรต่างๆ แม้ว่า Jaffee จะประสบความสำเร็จกับการวัด แต่ตัวแสดงแทนดังกล่าววัดมาจากทางด้านอุปทานสินเชื่อเพียงด้านเดียว อย่างไรก็ตามแม้ว่าระดับการปันส่วนสินเชื่อจะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่อุปสงค์สินเชื่อส่วนเกิน แต่อุปสงค์สินเชื่อโดย

---

* การวัดการมีอยู่จริงและระดับของการปันส่วนสินเชื่อตามทฤษฎีของ D.M. Jaffee มี 4 วิธี ได้แก่ Time Series Analysis, Survey Techniques, Cross-Section Analysis, Proxy (H)

¹Dwight M. Jaffee, Credit Rationing and The Commercial Bank Loan Market. (New York : John Willey and Sons, Inc., 1971). p.83-87

ตัวของมันเองก็มีความสัมพันธ์กับการปันส่วนสินเชื่อ กล่าวคือ ถ้ามีการปันส่วนสินเชื่อ อุปสงค์สินเชื่อในทางธุรกิจก็อาจมีการปรับตัวในรูปแบบต่างๆ เช่น การปรับตัวทางด้านสินทรัพย์สุทธิของโครงการ ขนาดของโครงการ สัดส่วนเงินลงทุนต่อเงินกู้ยืม เป็นต้น เพื่อลดระดับความเสี่ยงลงมาจนกระทั่งธนาคารพาณิชย์ยอมรับในความเสี่ยงที่ลดลงนั้นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จนกระทั่งอุปสงค์สินเชื่อเท่ากับอุปทานสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์

ผลการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมาของอภิชาติ คอยระงับ² ได้ตั้งสมมุติฐานว่า มีการปันส่วนสินเชื่ออยู่จริง และมีการประเมินการปันส่วนสินเชื่อแต่ไม่ทราบถึงแหล่งข้อมูล* ในทางทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อทั้งของ Jaffee และ Tucker ระดับการปันส่วนสินเชื่อควรถูกประเมินจากความแตกต่างระหว่างอุปสงค์และอุปทานสินเชื่อ ณ อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์คิดกับลูกค้าที่มีความเสี่ยงที่ต่ำที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเทคนิคแบบจำลองและการวัดตลาดที่อยู่ในสภาวะไร้ดุลยภาพ (Disequilibrium) สามารถนำมาใช้ได้เพื่อประเมินถึงการปันส่วนสินเชื่อในตลาดสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ โดยกรณีที่อัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์มีความล่าช้าในการปรับตัวเพื่อทำให้สามารถจัดอุปสงค์สินเชื่อส่วนเกินหมดไปได้

ความสำคัญของการศึกษาถึงการมีอยู่จริงและระดับของการปันส่วนสินเชื่อเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเข้าใจถึงกลไกการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์ ประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการเงิน ตลอดจนผลกระทบต่อการลงทุนของธุรกิจส่วนหนึ่งที่ไม่ได้รับสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ อันอาจจะมีผลกระทบต่อการทำงานของเศรษฐกิจส่วนหนึ่งที่ไม่ได้รับสินเชื่อจากภาครัฐบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศคาดหวังไว้ รวมทั้งเพื่อให้หน่วยธุรกิจต้องเตรียมตัวและเตรียมโครงการลงทุนให้พร้อม เพื่อที่จะสามารถเผชิญกับการปันส่วนสินเชื่อจากธนาคาร

² อภิชาติ คอยระงับ. " การปันส่วนสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย "

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2528

* วิทยานิพนธ์ของ อภิชาติ คอยระงับ ไม่ได้บอกว่า จำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืมแก่ภาคเอกชน โดยคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดี (Prime Rate) ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญว่ามีแหล่งข้อมูลมาจากที่ใด

2 วัตถุประสงค์

ต้องการทดสอบเชิงประจักษ์ว่า การปันส่วนสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย มีจริงหรือไม่ รวมทั้งศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการปันส่วนสินเชื่อกับการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

3 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้สร้างแบบจำลองอุปสงค์และอุปทานสินเชื่อ ซึ่งอยู่ในสภาวะไร้ดุลยภาพ (Disequilibrium Model) โดยใช้การปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เข้าสู่ดุลยภาพ ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการมีจริงอยู่และระดับการปันส่วนสินเชื่อ อีกทั้งใช้แบบจำลองการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขึ้นเพื่อหาว่า จะต้องมียุโรปสงค์สินเชื่อส่วนเกินอยู่เท่าไร อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์จึงจะปรับตัวเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย

4 ขอบเขตการศึกษา และแหล่งข้อมูล

การศึกษานี้จะศึกษาภาพรวมของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลประเภททุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเก็บรวบรวมโดยธนาคารแห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ในช่วงปี พ.ศ. 2524 ถึง พ.ศ. 2533

5 องค์ประกอบวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย 6 บท คือ

1. บทนำ
2. ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
3. ทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อ และผลงานการศึกษาที่ผ่านมา
4. วิธีการศึกษา
5. ผลการศึกษา
6. บทสรุปและนโยบาย